

*det här skulle jag kunna
ägnat ett helt liv åt*
Examensrapport
Katrín Mattiasson
Handledare: Gunilla Hansson
HDK Textilkonst
BA3 Våren 2016

sammanfattning

Den här texten handlar om ett examensarbete med stoppade strumpor. Bakgrunden till arbetet var funderingar kring textilens värde idag och förr. Syftet var att utforska görandet.

Målet med arbetet var att skapa textila objekt och en rytmisk film. Viktiga frågeställningar har varit hur nödvändighetens och lustens hantverk skiljer sig åt samt om det går att höja värdet på textilen. Metoden var en textil kulturarvsresa samt ett empiriskt textilt skapande.

Min process började med en resa till Stockholm och bekantskapen med en stoppad ullstrumpa. Under projektet växlade jag resor till olika museum och utställningar med att stoppa strumpor. Stoppningarna började som tydligt

synliga i avvikande färger och material men blev sedan mer diskreta. Garn och tråd valdes för att smälta in i stumpan istället för att sticka ut. Parallellt filmades händernas arbete med materialet och klipptes sedan ihop till två filmer. Examensredovisningen arbetades fram till en performativ presentation.

Resultatet blev stunden. Verket blev en kombination av stoppade strumpor, film och performance. Målet var att göra textila objekt, det blev inte den typen av varierade objekt i form och teknik jag hade föreställt mig. Det blev strumpor, strumpor som blev textila objekt.

Arbetet kan läsas som något större än strumpor, som något allmänmänniskt, som en handling större än lagandet. Jag kan inte låta bli att tänka på textilindustrin och konsumtionstrappan, på åtta kilo textilier i soporna.

tack

Jag vill tacka nära, kära och studiekollegor för hejarop under vägen.

För hjälp i olika delar av arbetet vill jag speciellt tacka:

Adlerbertska för resestipendiet

Elsie Behre för textsupport

Emelie Lilja för textsupport

Gunilla Hansson för bollplank

Kristina Lindkvist för guidning

Livia Esposito för strumpan

Martin Behre för allt

Sonja Wallin för guidning

Susanne Klingefors för guidning

innehållsförteckning

sammanfattning	2
tack	3
inledning	5
bakgrund	6
syfte, mål och problemformulering	9
metod	11
processbeskrivning	12
resorna	13
görandet	20
betraktandet	33
resultat	36
reflektion	47
avslutande tankar	52
källförteckning	53
inspirationskällor	54
bilaga	55

inledning

Jag väljer att jobba återbrukande i så stor utsträckning som möjligt i mina projekt. Från början handlade det troligen mycket om "att göra det rätta" men även om ekonomi. Tyg och material köpt second hand är billigare. Med åren har det blivit ett sådant naturligt agerande att det är svårt att säga riktigt med säkerhet varför jag egentligen väljer begagnat material. Det har blivit min naturliga palett, att jobba med begagnat material för att hitta en begränsning i möjligheterna.

Det här är mitt arbete med stoppade strumpor.

bakgrund

Hur sätter jag in mitt arbete i ett sammanhang utan att prata om kvinnor? Utan att prata om hemmet. Utan att prata om handarbetet. Utan att prata om nödvändighet. Utan att prata om tillgång. Utan att prata om material. Utan att prata om världen. Utan att prata om värde.

För mig är det svårt att inte dra paralleller mellan mitt eget arbete och det handarbete som jag sett både min mor, mormor och mormors mor utföra och många kvinnor jämte och innan dem. Därför handlar också min undersökning oundvikligen om kvinnors arbete, kvinnors textila arbete. Kvinnors textila arv, historia, kunskap, arbete, allt. Det faktum att kvinnan har gjort allt textilt arbete hemma (eller nästan allt) men att det inte har setts som något värdefullt arbete, gör att jag känner att nu får det vara stopp! Eller..?

”Anita Göransson, professor i ekonomisk historia har beräknat att värdet av de textilier som producerades av kvinnor i hemmen överträffade den svenska järnexporten i värde på 1860-talet. Detta om man värdesatt hemmets textilproduktion i reda pengar.”¹

I en bouppteckning förr stod allt linne med och var precis lika viktigt och värdefullt som möblerna och silvret. Enligt utställningen Modets makt på Nordiska museet var kläderna till och med viktigare och mer värdefulla än hästen på gården.² Kläder lagades och gick i arv. Textiler ändrade form och funktion tills det knappt fanns något kvar av dem. Så det är klart att det funnits ett värde i det textila hantverket och handarbetet men idag har det värdet tappats bort. Det finns en vurm för det som var men det finns inte en aktning för det som är. Hur återfår vi samhällets aktning för textilen? Hur ska vi få allmänheten att förstå att det ligger ett arbete bakom mattorna på IKEA och T-shirten på H&M?

I relation till detta kan vi prata om begrepp som livslön, att få tillräckligt betalt för sitt arbete för att kunna försörja sig. Det är även

relevant att fundera kring varför vi befinner oss där vi gör idag med produktionstakt och resursanvändning. Nya material har historiskt ofta inneburit en positiv förändring, till exempel var bomullen en gång ett nytt material för oss i Sverige. Idag är den ett självklart inslag men även ett debatterat inslag. Jag är inte ensam om dessa funderingar och viljan att skapa en förändring i förhållningssättet till hur vi producerar och konsumerar.

Konstnärer och kreatörer som Lina Sofia Lundin, Kristina Schultz och Josefin Tingvall inspirerar mig otroligt. Jag känner att det jag gör i mina arbeten är besläktat med deras. Lina Sofia Lundin ägnar sin praktik åt att problematisera textilindustrin. Hon har gett ut en bok om naturlig färgning och håller just nu på med ett projekt där hon ska skapa sina kläder helt från grunden, från första linfröet till

sista sömmen.³ Kristina Schultz ville med sitt projekt *100 dagar* problematisera kring hemmiljöns materiella kultur.⁴ Josefin Tingvall upptäckte jag med hennes arbete *100 mot 0* där hon undersöker hur många liv ett material egentligen har. I andra projekt arbetar hon materialundersökande och ofta med en kritik mot hur vi använder eller producerar textil.⁵

syfte, mål & problemformulering

Att göra
Arv och tradition
Värde och kvalité
Material och teknik
Handen och arbetet
Kvinnan

foto: Martin Behre

Med mitt arbete vill jag undersöka och utforska samband mellan arvet och nuet i görandet för att studera värdeskapande och textil. Med arvet menar jag kulturarv, i synnerhet ett textilt kulturarv men även personligt arv. Görandet rör händer i arbete, att skapa med kroppen. Att studera värdeskapande menas att ägna uppmärksamhet åt mina funderingar om hur värde, ekonomiskt likväl som status eller symboliskt, skapas och kan förändras. Textil är vad allt omfamnas av.

Mitt mål när jag börjar det här projektet är ganska diffust. Jag vet att jag vill skapa någon form av textila objekt som jag slarvigt uttryckt kallar för skisser eller prover. Jag vet också att jag vill göra en film där fokus är mina händer och materialet jag arbetar i. Det filmade materialet skall sedan klippas ihop till en rytmisk sammanfattning. I

arbetet vill jag hålla mig öppen för "vad det ska bli".

Frågor som finns med mig in i arbetet och mer eller mindre i tidigare arbeten är:

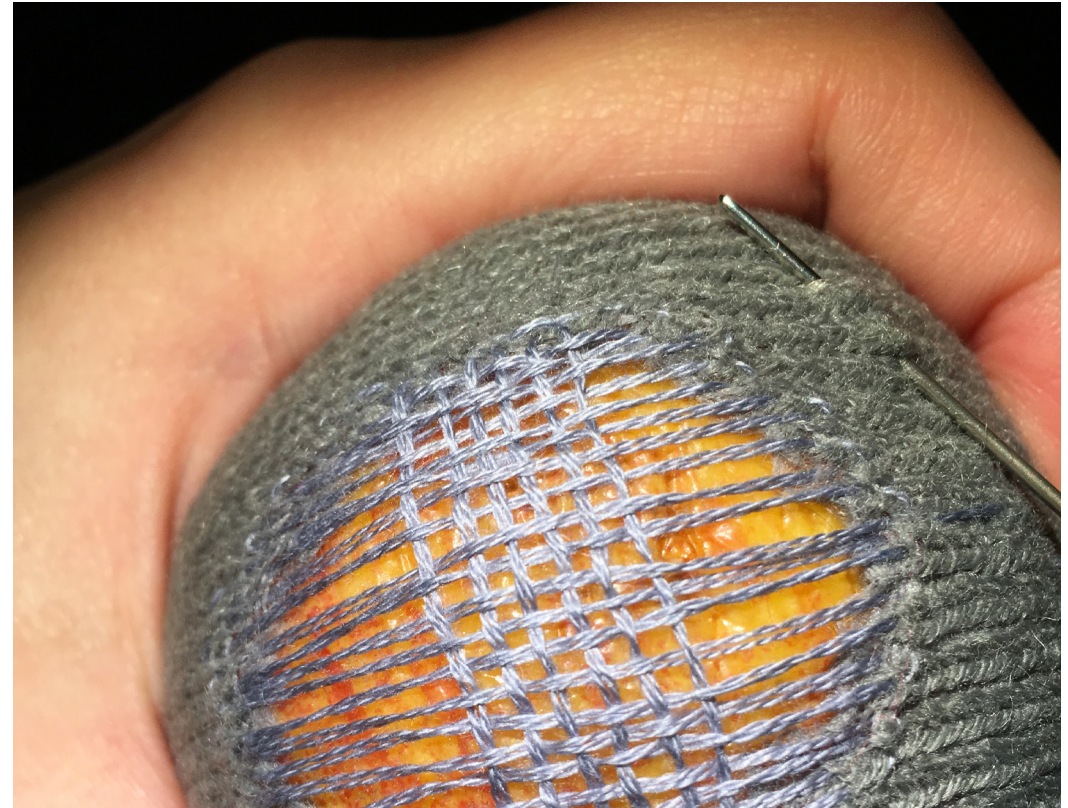
Vad är det som får mig att känna att görandet är viktigt? Vad gör det med mig? Spelar det roll hur görandet ser ut?

Jag är intresserad av den kunskap som fanns i hemmen förr och som finns idag. Hur skiljer sig nödvändighetens och lustens hantverk? Finns det någon skillnad? Går det att göra en koppling till det ena eller andra i dagens Sverige?

Jag funderar över värdet på textilen, hantverket, konsten, handarbetet. Vad sätter värdet? Tid? Uttryck? Status? Kulturförankring? Marknadsföring? Går det att höja värdet?

metod

Min plan för hur jag ska gå till väga med arbetet är att ge mig ut på en resa, en textil kulturarvsresa i Sverige. Utifrån mina upptäckter på resande fot arbetar jag empiriskt genom att skapa textila tolkningar.

processbeskrivning

Så jag började där och har inte kommit därifrån kan man säga.

resorna

I höstas fick jag ett resestipendium från Adlerbertska Stipendiestiftelsen. Jag skulle ut och besöka vårt svenska textila kulturarv. Redan där sattes en ram för det arbete som den här rapporten beskriver.

Jag började med en resa till Stockholm, mest för att besöka Nordiska museet och Textilgalleriet.⁶ Det blev många timmar bland deras utdragslådor med textilier i olika tekniker från olika perioder och delar av landet. Galleriet imponerade på mig och jag fick med mig en massa bite av nya inspirationsfoton hem. Ändå när jag sitter där på tåget hem till Göteborg igen med all denna inspiration och information är det en sak som gör sig starkare påmind än de övriga, inget från något museum eller något galleri utan en strumpa. En ullstrumpa som jag fick titta och ta på hemma hos en vän jag besökte.⁷ Vi

pratade om mitt kommande examensarbete och om våra tankar kring textil, produktion, konsumtion och samlande om vartannat. Där någonstans visade hon mig ett par ullstrumpor som hennes mormor haft och vårdat. Så utsökt lagade att jag bara stod i beundran och vördnad för denna kvinna jag aldrig träffat. Jag bestämde mig där på tåget, eller förmodligen redan när jag stod med strumpan på min hand, att det är där jag börjar.

Min nästa resa blev till Gävle, Hudiksvall, Falun och runt om i Dalarna. Jag tog kontakt med anvariga på Läns museet Gävleborg, Hälsinglands museum och Dalarnas museum. På dessa ställen tänkte jag fortsätta den utforskning av textilier, skapade till största del i Sverige, som jag hade påbörjat på Nordiska museet. I kontakten med Kristina Lindkvist, som är avdelningschef för Läns museet

Gävleborgs samlingar, förstår jag att museet vid mitt besök är stängt för renovering men att samlingarna i deras magasin finns att besöka.⁸ Jag visades runt av museiassistenten Sonja Wallin⁹ bland de textilier som idag utgör Sveriges största privata textila samling och som införskaffades av en kvinna vid namn Hedvig Ulfsparre, samtida med hemslöjdsrörelsen.¹⁰ Under mitt besök på museets textilsamling fick jag lära mig en del om den svenska hemslöjdsrörelsen. Jag blev också väldigt fascinerad av alla dessa kvinnor som skapat textilierna på beställning av Hedvig Ulfsparre. Ett besök på en sådan stor samling blir lätt lite överväldigande. Det fanns spetsar och broderier och vävar, allt på bredden och längden. Jag började nu även känna mig lite vilsen i förhållande till de i projektbeskrivningen så kallade proverna som jag från början i projektet tänkte producera.

Hur skulle de där proverna se ut egentligen? Helt enkelt så fanns det material jag var ute efter kanske inte i de här samlingarna. Missförstå mig rätt, det är fantastiska inspirerande samlingar med material som man kan ägna sig ett helt liv åt.

Inför mitt besök i Gävle hade jag fått frågan från Kristina Lindkvist vad det var jag var intresserad av att titta på lite mer specifikt. Jag kunde inte riktigt med säkerhet säga exakt vad jag var intresserad av. Efter besöket på Nordiska museet var det mest spetsar och brodyr som var intressant. Dock så visste jag ju att det var med begagnat material eller återbruk som jag ville arbeta. Efter magasinet i Gävle stod det ganska klart att jag tycker det blir mycket mer spännande med återbrukat men även med lagat. Förvissad och förvirrad lämnade jag dagen på magasinet och fortsatte mot Hudiksvall.

I Hudiksvall på Hälsinglands museum träffade jag textilantikvarien Susanne Klingefors som även hon i vår kontakt innan frågat vad jag var intresserad av att se i samlingen.¹¹ Den här gången var jag tydligare. Det var det återbrukade, det lappade och lagade jag ville titta på. Susanne Klingefors tog med mig på guidning i deras något mindre magasin och visade några magiska exemplar på lagade kläder, men även slarvtjäll och andra återbrukade eller delvis återbrukade textilier. Därefter vandrade jag runt i deras textilutställning *De brutna mönstren*.¹²

När jag sedan satte kosan mot Dalarna stod det klart för mig att det som berört mig mest var historien om dessa kvinnor som både samlat in och skapat samlingarna samt det återbrukade, lappade och lagade. Jag insåg att mitt intresse för fler samlingar var tämligen lågt. Istället besökte jag hemslöjds-

butiker, samtida utställningar, loppisar men tog även en titt in på Dalarnas museum som ju står med en del historiska plagg och textilier i sin utställning. De har byggt upp några mindre miljöer bland annat en där en kvinna står med sin stickning (förmodligen tvåändsstickning då det är Dalarnas stora grej) i händerna och en text som beskriver hur stickningen fick vara med jämt eftersom all tid och allt ljus behövdes ta vara på. Till och med vid vallning av djuren fanns stickningen med.¹³ Jag fascinerades av detta och tog en av mina många bilder på denna kvinnodocka bakom glaset och har burit med mig den genom mitt arbete som bilden av ett arbete som bara händer utan större kommentar eller reflektion, det blir bara gjort.

Jag besökte även en vän som flyttat upp till Dalarna och förutom alla olika aspekter av livet, som man brukar prata

om när man träffar en vän man inte sett på ett tag, pratade vi såklart om mitt projekt. Hon vet att jag gärna gör a l l t och försökte nog få mig att förstå att jag kommer behöva smalna av den där projektbeskrivningen något och inte blanda in för mycket, precis som min handledare pratade om efter att jag kommit tillbaka hem. Jag gör gärna det, tror att tiden räcker till mer än vad den faktiskt gör och känner nog igen mig en del i den där kvinnan bakom glaset på Dalarnas museum. Inte för att jag idag egentligen befinner mig i den sitsen att ingen tid får gå till spillo, att överlevnaden nästintill hänger på det, men ofta vill jag så otroligt mycket, och jag vill det nu(!), så även, såklart, i detta projekt. Det jag hade föreställt mig att jag praktiskt skulle göra var att åka runt och titta på olika textila hantverksexempel och sedan tolka om dem till mina egna varianter, något som

för mig betydde flera olika tekniker och material. När jag idag mot projektets slut sitter och sammanställer mina texter och funderingar till det du nu har i din hand förstår jag vad det var min handledare syftade på när hon sa att det finns ett liv efter examensarbetet. Tiden för ett examensarbete är inte så lång som man först kanske tror och här finns material att jobba vidare med i flera år eller kanske hela livet. Det här är kanske mitt område. Jösses, tänkte jag, mitt område!

Några veckor senare åkte jag till Borås, där Textilmuseet hade en stor dag i textilkonstens tecken.¹⁴ Vi matades med föreläsningar av olika konstnärer, alla med olika infallsvinklar på textilen. Jag tog med mig den läsning som Gunvor Nervold Antonsen framförde om sitt arbete. Den berörde mig. Jag förstod inte allt hon sa men helt plötsligt förstod jag

hennes verk och utställning på ett nytt sätt. Det var helt enkelt lite magiskt. Jag insåg att min examensredovisning inte får bli en slide-show med det vanliga pratet. Jag vill ha något mer, jag vill ha något annat.

En dag strax innan utställningens sista dag går jag till Röhsska museet och *Det stora stygnet*, här ser jag bland annat broderier av Susy Strindberg vilka jag liksom dras till.¹⁵ De är små, de är täta och på något vis påminde de mig om stoppningar. Det var inget jag tänkte så mycket på då men det återkommer senare till mig.

Jag lämnar Göteborg för Stockholm återigen. På vägen upp insåg jag att jag var trött på dåtiden. Jag ville inte titta på mera gamla tygbitar nu skulle jag stoppa strumpor och titta på samtidens uttryck. Så jag besökte olika gallerier och tittade på samtida

textila kulturarv men även andra materialyttringar. Vid besöket på Fotografiska museet såg jag utställningen av Thomas Wågström som fotograferar vardagen eller sådant som vi sällan lägger märke till.¹⁶ Tänkte att det är lite det som mitt arbete också handlar om, att belysa det som vi har och det i vardagen som vi annars kanske inte tänker på. Det osynliga och synliga. Min tankeverksamhet kretsade också väldigt mycket kring redovisningen under Stockholmsbesöket och jag bestämde mig i princip för att den skulle bli som ett skådespel, eller den skulle bli något annat. Idéer för hur jag kan använda mig av film och inspelat ljud och ta inspiration av Gunvor Nervold Antonsens läsning på Borås-konferensen föds.

görandet

Upp ner upp ner över under genom över under igenom över under över under över under över under upp ner upp ner. Jag stoppar strumpor, trär garn genom hål, trär tråd över hål, tar bort hål, fyller igen hål, lagar, stoppar. Jag sitter och låter garnet löpa genom strumpans trasiga hål, genom materialet över hålet och äpplet för att ansluta till materialet - det svarta stickade i ull och allsköns blandningar - på andra sidan hålet. Det röda äpplet kikar fram ur den svarta strumpan. Hålet är halvvägs täckt med trådar tvärs över. Jag tänker på att sträcka strumpan, men inte för mycket! På att svart mot svart är klurigt att se, på att även det slitna runt behöver täckas. Kanterna på det fyllda hålet behöver liksom suddas ut, smetas in i materialet runt om.

”Min mamma Margit Rimby född 1907 var expert på strumpstoppning.

Hon och hennes mamma Jenny Carlén stoppade strumpor åt sig själva, hennes pappa och 9 bröder. Hon har också lärt mig att stoppa. Men jag är så modern att jag hellre slänger strumporna än stoppar dem. Min mamma var hemmafru som gift. Som ogift var hon affärsbiträde i livsmedelsbutik. För det mesta i Konsum, men även kortare tider i privataffär. Hon var 30 år när hon gifte sig. Hon dog 1996.”
- Gunnel Rimby¹⁷

På tåget hem från Margit Rimbys gamla ullstrumpa bestämde jag mig för att det var där jag skulle börja. Börja bland strumporna, de trasiga vanliga som ingen någonsin lagar. Fast det blev med ett par genomhåliga långkalsonger jag började, ett par långkalsonger som efter sin första tvätt kändes som ett såll. Jag ville visa på alla dessa hål så lagningarna fick bli i avvikande

färger, lite blått, lite grönt, lite rosa, lite gult och rött, som jag startade med. Rött och svart. Det kan låta motsägelsefullt att visa hålen när de faktiskt blev lagade. För mig var hålen de väsentliga. Att genom lagningar i avvikande färger poängtera det trasiga. Det tidigare trasiga. Poängtera kvalitén på långkalsongernas garn.

Jag hade packat ner de sålliga långkalsongerna, garn i olika färger och former, en liten sax och en stoppnål modell mindre i min väska när jag satte mig på tåget norrut. Då började jag att fundera på hur tusan var det nu man gjorde. Hur stoppar man egentligen? Var det lite så här kanske? På något vis ska det bli tillräckligt tätt och inte för ihopdraget. Jag tog hjälp av det vidunderliga internet och nog hade jag rätt, det var så man gjorde. Men istället för att spänna

ut med handen som jag mindes att mamma alltid gjorde, så förordades en stoppsvamp.¹⁸ Stoppsvamp? Aldrig någonsin hade jag sett eller hört talas om någon stoppsvamp tidigare. Såklart hade jag inte packat ner någon sådan men ett äpple hade jag. Precis som de visade att man kunde ta istället på Stilmedvetens film.¹⁹

Ju längre tiden går och arbetet fortskrider, ser jag att det är strumpstoppning jag ska ägna dessa månader åt. Suget efter att prova lite olika saker finns dock där, till exempel att laga med andra material än typiskt textila. Jag fortsatte att stoppa långkalsongerna som ännu inte var färdiga utan rätt så håliga. Jag filmade mitt stoppande, filmade det från olika vinklar för att kunna klippa ihop det rytmiskt, som jag kallade det i projektbeskrivningen. För att skapa denna rytmik kändes olika vinklar och

perspektiv viktiga men även byte av miljö var intressant, att man som den där kvinnan bakom glaset jag såg i Falun tar med sig sitt arbete vart man än går.

När den evinnerliga resan med långkalsongerna var klar så fortsatte jag med att testa annat. Provade att stoppa nylonstrumpor med koppartråd. Fortfarande så handlade det om att få lagningen att synas men i detta fall även att tappa sin funktion. Att stoppa en nylonstrumpa med koppartråd det säger sig själv att det inte är funktionellt, varken för tån eller strumpan. Så varför valde jag ens koppartråden till att börja med? Koppartråden och nylonstrumpans tråd stod, och står, i så stor kontrast till varandra men samtidigt så glimmade de på samma sätt och nyanserna var snarlika.

Under arbetets gång har jag bollat mina stumpor och min film kanske främst med min handledare, Gunilla Hansson, men även med vänner och kollegor i min närhet. Vid en genomgång av mitt filmade material stod det klart att jag den senaste tiden hade filmat med för mycket omgivning synligt. Det blir bättre att hålla omgivningen så neutral som det nu går eftersom det är arbetet som ska stå i fokus och inte möblerna runt om. I filmandet framöver återgick jag till att fånga mindre av mig och omgivningen och fokusera på händerna och stoppningen.

För att ha något att jämföra långkalsonger och koppartrådsnylonstrumpa med så började jag nu att laga strumpor lite mer så att det inte skulle synas. Jag gick över till konststoppning. Vid mitt besök på Nordiska museet träffade jag på ett eller ett par prover av konststoppning, det var fascinerande. Det är egentligen besynnerligt att

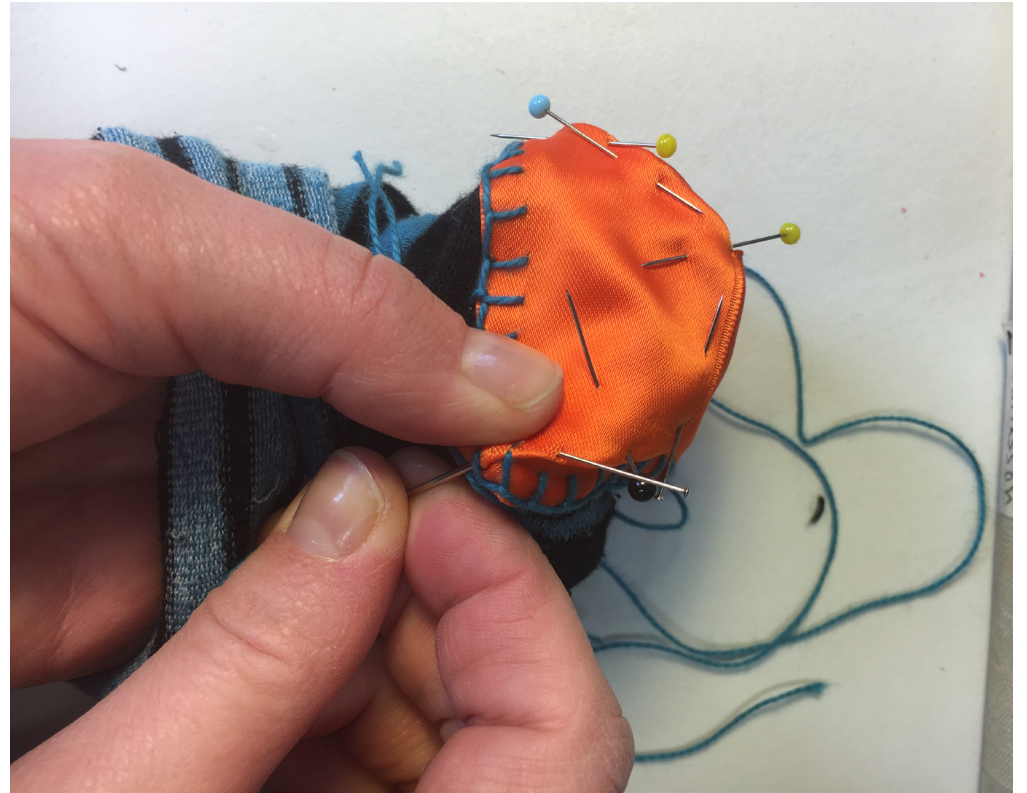
lägga ner en massa tid, själ och kraft på ett arbete om inte ska synas.

Jag stoppar mina trasiga bomullsstrumpor, stoppar så ögonen blöder, att jobba med så tunn tråd som jag nu gör kräver stor koncentration. Vilken ska upp? Vilken ska ner? Det är min blåblommiga strumpa, som fått ett hål efter min något för vassa nagel alldeles för tidigt i sitt liv, som gör att ögonen blöder. Jag har valt en tråd som har nästan samma blåa nyans som de blå blommorna på sockan och eftersom hålet också blir lika stort eller nästintill, kanske lite större, som en blomma så smälter lagningen liksom in i mönstret.

När den blommiga strumpan fått sin nya blå blomma i silketråd fortsatte jag till min randiga strumpa. Den var en utmaning. Den hade ett hål som var inom det cerisa men hålet hade töjt ut sig

och börjat nagga på de svarta intilliggande ränderna. Strumpan hade dessutom bredvid hålet fått som ett galler eller nät vilket var fotens enda skydd från underlaget. Jag antog strumpans utmaning. Började stoppa den så att ränderna återfick sin form och hålet försvann. Jag förundrades över hur kul och roligt jag tyckte att det var och hur fantastiskt uppslukad jag blev av att få till det här så att det inte skulle synas. Intressant, det var till och med så att jag tyckte det var roligare än den fantastiska färgexplosionen till långkalsonger.

Nästa strumpa hade ett jättestort hål som jag provade att brodera fast ett sidenband på. Sidenbandet låg på min bänk och kontrasterade fint med strumpan som var blå och svart. Sidenbandet var orange och jag broderade med ett blått garn som var så nära strumpans blå färg jag kunde komma.

Sidenbandet blev som en liten mössa över tårna och jag började kalla den för biskopsmössan. Formen och särskilt det glansiga sidenbandsmaterialet och kanske färgen förde tankarna till den kyrkliga estetiken. Nu återvände jag alltså till långkalsongernas lite mer synbara lagning, fast det denna gång var ett glansigt band och inte ullgarn. Strumpan hade ytterligare ett hål, inte lika stort, där jag experimenterade lite med en annan lagning, där trådarna korsade varandra, nästan som en stjärna och jag vävde sedan med en tråd i samma färg som sidenbandet upp och ner i denna oregelbundna stjärna. Det krävdes stor koncentration och mitt huvud höll på att explodera. Jag behöver lära mig att ta pauser! Även trådar som går upp och ner upp och ner, behöver man ta pauser ifrån. Även trådar som går upp och ner upp och ner, kräver koncentration. Även trådar som går upp och ner upp och ner, kan bli jobbiga. Det blir

som att gå upp i materialet som finns i händerna, görandet skapar ibland ett eget universum.

Någon gång i mitten av arbetet, när jag lägger fram alla strumpor jag lagat tillsammans med långkalsongerna, blir det uppenbart att det starkaste uttrycket kommer fram i de som inte pratar högst och syns mest. Det diskreta blir det mest uppenbara. Det osynliga blir synligt. Det synligt osynliga. Jag hade kommit till en punkt av kill your darlings. Jag måste ta ett beslut för hur arbetet ska fortsätta. Eftersom strumpstoppning tar tid kommer det inte finnas möjlighet att både gå på spåret av konststoppning och på den mer uppenbart synliga lagningen. Jag älskar långkalsongerna men valde att fortsätta på spåret med de mer diskret lagade strumporna, och just strumpor inte några andra plagg.

Jag eliminerade de klipp från filmen där bakgrunden syns för mycket och fokuserade mer på arbetet som utförs, händer, strumpa, nål och tråd. Den växelvis klippta filmen visar de olika strumpornas lagningar så att man kan följa flera strumpor samtidigt. Min tanke med filmen var att klippa ihop en berättelse om en strumpa från start till slut med klipp på andra strumpor som man också får följa en bit på vägen. Den hade nu hunnit bli ungefär tre och en halv minut lång och jag tänkte mig att ungefär en kvart kan vara lagom att den blir. Jag ville att en betraktare ska känna att det här är något som tar tid men även visa att det finns fler sätt, en strumpa kan vara svart men lagningen röd eller så är lagningen svart. En tråd kan vara blank eller matt. Ett material kan vara textilt eller inte. När jag diskuterade filmen fick jag ofta frågan om sekvensernas längd. Det kanske är

intressant med längre sekvenser för att få känslan av att det är ett arbete som tar tid. Samtidigt ville jag få fram variationen och rytmen. Att hitta den rätta kombinationen av vad jag vill säga och hur jag säger det.

När jag efter en av mina resor återvände till HDKs lilla vrå fortsatte jag stoppa min svarta ullstrumpa, den fick stanna Göteborg eftersom jag hade bestämt att hela stoppandet skulle filmas. Hålet på hälen var ganska stort så totalt när jag hade slutat filma hade jag arbetat med hålet och det intilliggande tunna nätet i två och en halv timme. Jag insåg att hela strumpan var väldigt sliten så jag började fylla i de andra tunna partierna under fotbladet. Den här strumpan kan man ägna sig åt ett helt liv.

Under vår delredovisning av projektet får jag, något som kan tyckas

obetydligt men som gav mig fortsatt kraft och glädje i arbetet, beröm för mitt omsorgsfulla arbete och en uppskattning för mitt handlag. För visst är det så att projektet handlar om handlag, det vill ju faktiskt hylla handlaget.

Nästa steg blir att göra diskreta broderier i strumporna över hålen eller över de slitna partierna. Jag vill se om det går att få ett diffust mellan-ting av lagning och utsmyckning. Det här är något som vuxit i mig sedan jag såg utställningen *Det stora stygnet* på Röhsska. Jag vill göra broderier som inte riktigt syns men ändå syns som är det osynligt synliga, det synligt osynliga. I skrivande stund har jag tyvärr inte hunnit utforska detta närmre, det kom en film och en text emellan. En hallonrödstrumpa har det blivit, med franska knutar. Där har jag inte nått det diffusa jag letar efter

utan det blir mer en kommentar till de noppor som bildats i gränsen av strumpans röda bomull och det mörkare nätet i troligen polyamid.

Filmen kom emellan. Behövdes filmen? Räckte det inte med strumporna? Hur kunde man få film och strumpor att bidra med olika delar till berättelsen? Jag visste faktiskt inte, det enda sättet var att prova men magen sa att film skulle det vara så jag behövde bara se upp med att den inte så att säga dubbelexponerade arbetet. Jag reste bort på en weekend och tog med paddan för att kunna utnyttja min tid på flygplanet till att klippa mer film. Där uppe i luften upptäckte jag att den tekniska lösning jag förlitat mig på inte medgav att jag arbetade med allt mitt material utan att vara uppkopplad mot internet. De filer jag behövde satt fast i molnet. När jag kom hem märkte jag att problemet inte var så lättlost

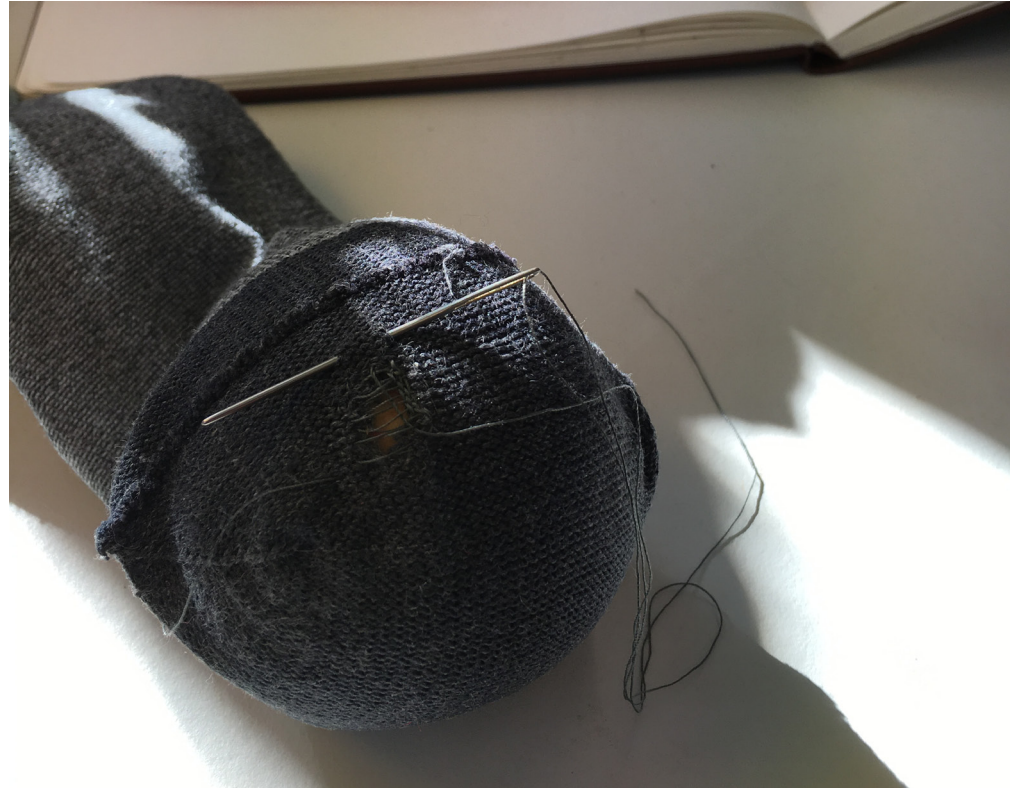
som man först kunde tro. En period av tandagnisslan, gråt, frustration och förbannande över teknikens under påbörjades nu. En del av mig ville kasta in handduken på filmen.

Nu kunde jag helt enkelt inte vänta tills jag hade fler strumpor stoppade eller filmen helt färdigklippt, jag behövde skissa på min installation. Testa mina olika planer för hur stumporna skulle placeras, på väggen, på bord, på podier. Projicera film eller visa på monitor eller bara strunta i det. Jag testade och kände att jag behöver den, den gav en närvaro. Dessutom så ville jag använda mig av den i redovisningen.

Min deadline för färdigklippt film är sedan länge passerad. Inte ens nu när jag skriver detta har jag fått klippt färdigt filmen eftersom dessa filmer och material tar betydligt mer plats och

har väldigt mycket högre bildkvalitet än vad jag hade förstått. Jag börjar känna mig stressad för mitt i allt detta så måste jag ju faktiskt också skriva, skriva det är du sitter och läser nu.

Nerven är här nu, mitt arbete ska presenteras inom några dagar. Strumporna med alla stygn och filmerna med alla minuter. Alla niohundra tjugo minuter av filmat stoppande. Alla gamla tygbitar och alla funderingar ska ner till max tjugo minuter. Jag har kämpat med orden, att få ner detta till något kärnfullt är svårt. Det är dags att släppa orden nu, jag sitter i sovrummet och läser in mitt manus. När det finns lite mjukt att studsa mot tror att det ska ge ljudet en bättre ton. Jag vet egentligen inte så mycket om ljud, inte mer än det jag hör. Minns mina dramatiklektioner, tänker på pauserna och ljuden, på rytmen emellan dem.

Hur skulle jag presentera strumporna och filmerna? Jag var till en början väldigt fokuserad på utställningssituationen efter examinationen men insåg efter ett tag att den får komma sen. Arbetet har inte ett sätt och endast det att visas på. Orden konstnärlig gestaltning ringer i bakhuvudet och jag kände mig ganska osäker på vad de menade. Var inte mina strumpor konst nog? Eller var det de från början så olyckliga proverna som inte skulle ha varit konst nog? Men nu stod jag där med strumporna och filmen och jobbade efter vad som kändes mest tilltalande för mig. Jag bestämde att strumporna ska ligga på podier, det var det som skapade mest dynamik. Det var även så jag upplevde det förhöjda värde jag hade tänkt och pratat om från början. Att projicera på podierna och väggen skapade ett rum. Filmen fick ett liv som var mer än bara rörlig bild.

Den film som visar en och samma strumpas lagning från början till slut och som jag har valt att visa på en mindre TV-skärm samspelar med den som nu projiceras över strumpor, på vägg och på golv. Jag börjar röra mig i rummet, stoppar andra foten på strumpan som visas på TVn samtidigt som flera av de övriga strumporna även projiceras på mig. Min röst hörs ur högtalaren, jag stoppar strumpan och övar på mina repliker i dialog med mitt inspelade jag. Vet egentligen inte hur det ser ut, jag står ju mitt i det. Var är min regissör? Jag får nog vänta till måndag.

Ridån går upp.

betraktandet

Jag betraktar världen, det skulle jag generellt säga är något jag gör ofta. Hur rör sig den där personen? Vilken färg blir det på husväggen i kvällsljuset? Pratas det inte väldigt mycket om gröt just nu? Betraktandet följer med mig in i mitt skapande, jag går på en känsla av att något inte är som det ska eller att den röda passar bra med den svarta. Under min period med strumpornas stoppande betraktar jag inte bara trådarnas väg över och under varandra utan även ämnen som relaterar till handlingen att laga eller strumpor eller tråd eller..

Jag står på gymmet, kanske håller jag på att ta på mig mina strumpor eller så gräver jag i skåpet efter något att kleta i ansiktet eller packa ner i väskan. Jag minns inte, jag minns att jag hajade till och ganska snart fick fram ett anteckningsblock, "Jag vill ha

en vit jeansjacka i år." Jag fryser till lite, det är det här jag inte vill, det är det här jag vill motverka! Men hur gör jag det? Vad hände? Hennes jeansjacka från förra året då? Skaffar hon ny jacka varje år? Där står jag med mina strumpor med galler under fötterna och hoppas att de ska räcka ett tag till. Tänk om alla ska ha en vit jeansjacka i år? Hur mycket strumpgarn blir det?

När jag stoppar de svarta ullstrumpbyxorna med svart ullgarn funderar jag på det här med klädvård. Låt oss prata klädvård! Det är besynnerligt att jag sitter här och stoppar strumpor och pratar om värde men att båda mina handskar har hål i handflatorna på sitt stickade inre och att de fortsätter att vara så. Skulle jag laga hålen skulle så klart handskarna hålla längre och då behöver jag inte köpa nya handskar. Så att ta hand om det vi har och att visa

lite kärlek till våra ting och vårda om dem, det är en hållbar aktion.

Tänk att en lite för lång eller vass stortånagel kan göra hål i strumpor. Vilken skräpiga kvalitet det är om det nu ska gå sönder så lätt. Textilindustrin, jag tänker så mycket på den att jag nästan glömmer bort att jag tänker på den för, så klart(!), mitt arbete vill vara en kommentar till vad det är vi tillåter att textilindustrin tillverkar. Varför kan vi inte låta bomullen få växa sig stark? Varför har vi inte tålmodet att låta bli de korta fibrerna och satsa på de långa starka?²⁰

Jag arbetar nu med mitt examensarbete i textilkonst. Hur uppstod textilkonst egentligen? Det jag funderar över är när började vi göra konstigt med det material som i så stor grad har utgjort en nödvändighet för att hålla sig varm. En strumpa håller foten varm, en byxa

håller benen varma. Går det hål på dessa vad händer då med överlevnaden? Har jag råd att låta materialet gå till spillo? En hel strumpa, bortsett från det lilla hålet, slängs i soporna eller ta lite ytterligare material i anspråk och laga det lilla hålet så har strumpan återfått sin funktion att värma foten med.

Under min resa blev jag fascinerad av alla dessa kvinnor som skapat textilier, av Livias mormor, av min egen mamma, av dem som fick uppdrag av Hedvig Ulfsparre, av alla som ingen känner vid namn. Tänk att det en kvinna född 1907 gjorde av nödvändighet och med stor skicklighet, förankrad i hemmets sysslor, är det jag, en kvinna född 1978, gör som en grundläggande del av ett examensarbete i textil konst på högskolan 2016. I utställningskatalogen till utställningen *Vårt arbete* (Lunds konsthall) framhåller Emil Nilsson:

”Istället för att tala om arbetets slut kunde man tala om arbetets början. Det har man för vana att göra inom kvinnorörelsen. Diskussionen kring det betalda lönearbetet är sedan länge en central del av den politiska debatten, medan det obetalda arbetet i hemmen och under fritiden inte alltid tas upp. Avgränsningen i sig är politiskt sprängstoff. /.../ Inom kvinnorörelsen har det inte sällan handlat om att definiera det arbete som utförs i hemmets sfär som lika betydelsefullt och i behov av rättvisa villkor som lönearbetet på arbetsplatserna.”²¹

Under oppositionen hör jag mig själv säga saker som ”Jag ser mig inte som performancekonstnär.” och ”Det är egentligen inte det här jag vill göra.” Nej, det är ju sant, jag har egentligen

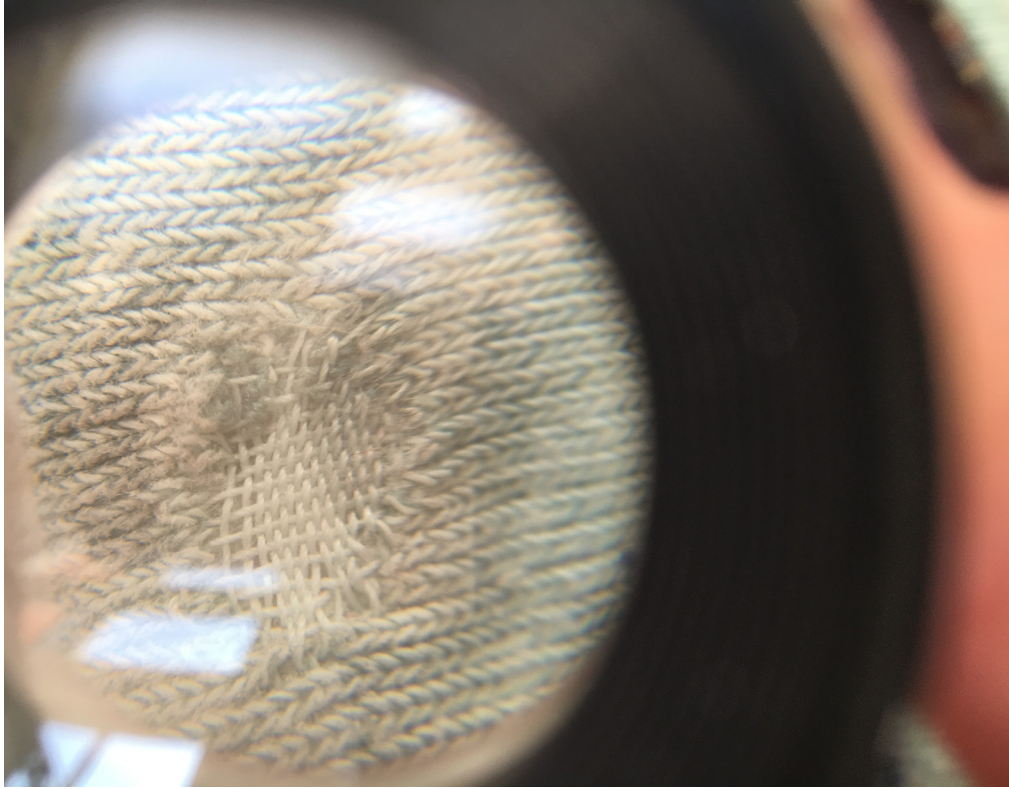
inte nerver till det. Att själv stå på scenen var något jag la på hyllorna för flera år sedan. Jag vill inte vara där. Men att göra performancekonst har aldrig direkt slagit mig tidigare, kanske det blir något jag ägnar mig åt även om jag känner mig rysligt obekvämt med tanken att jag ska göra performancekonst resten av livet men samtidigt, mina strumpor behöver en närvaro. Att omsätta nålens och handens närvaro i stunden för lagningen med närvaron av mig och av dig. Sedan den dagen i april när jag stod och hörde mig själv genom högtalaren och hade strumpstoppning projicerad över hela mig har jag tänkt på det där. Vad är performancekonst eller framför allt, vad kan det vara för mig?

resultat

Resultatet är en handling.
Handlingen är stoppad.
Stoppningen fortsätter.

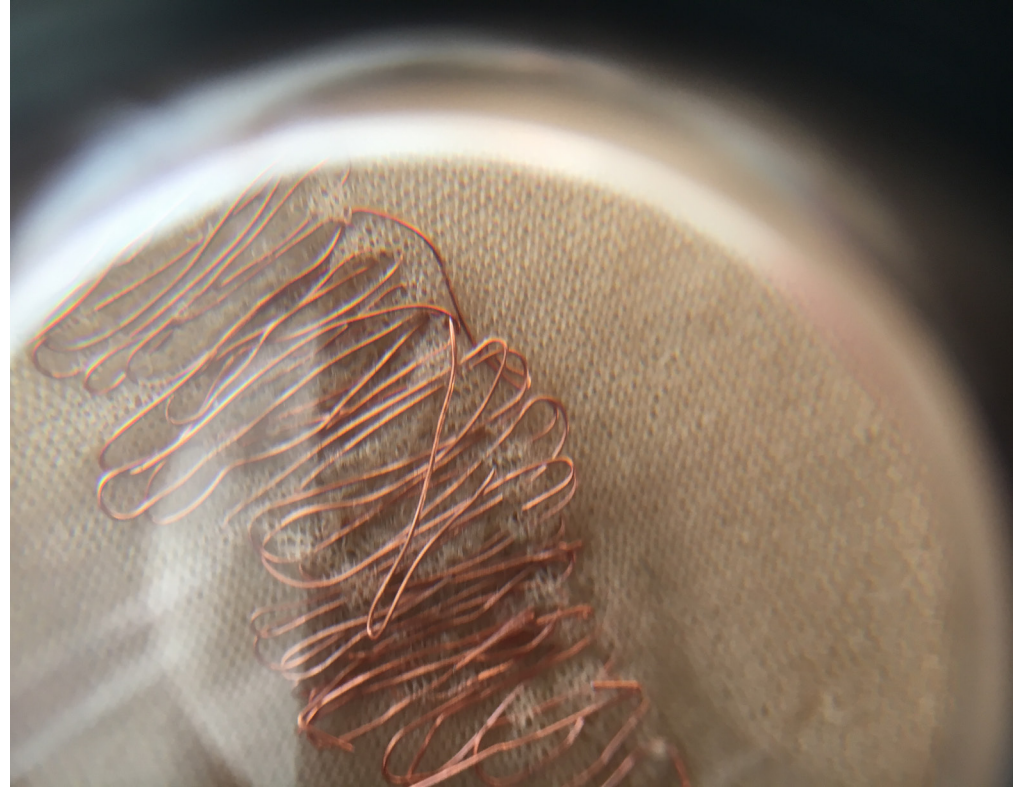
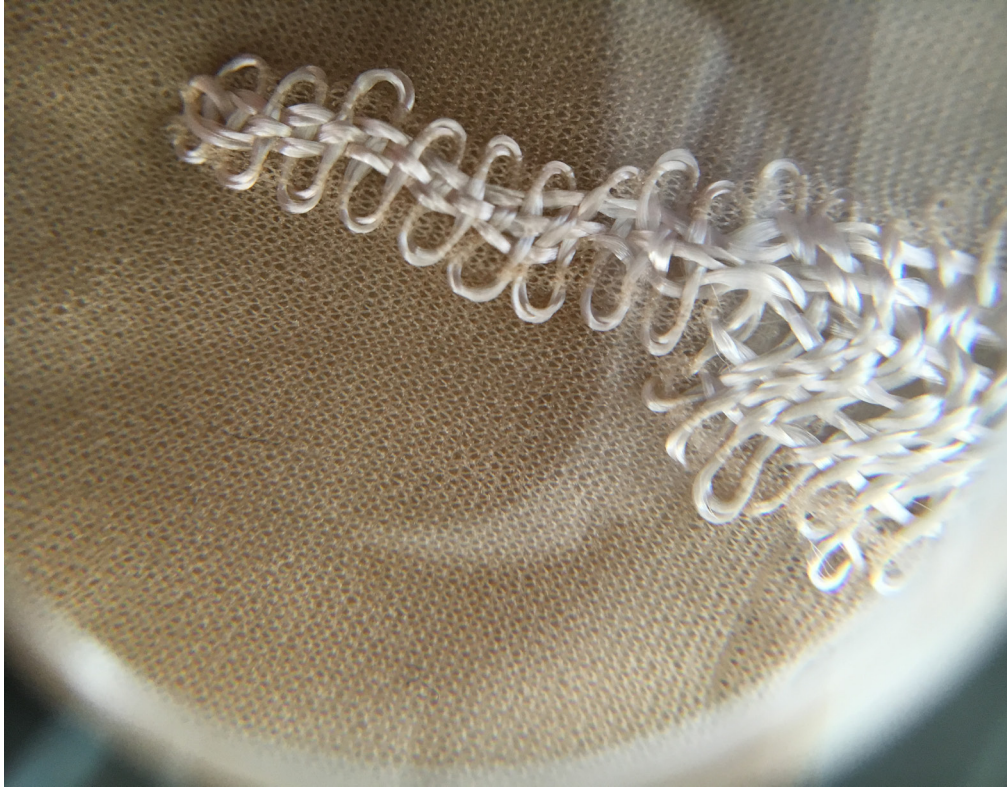

Hur väljer man att se på resultat i ett arbete som till stor del handlar om den handling som utförs och inte så mycket på det som har producerats? Rent fysiskt och konkret blev det stoppade strumpor och två filmer, en längre oklippt film med en enda strumpa som blir hel och en kortare med flera filmsekvenser på stoppade strumpor. Den visuella presentationen av mitt examensarbete har alltså blivit en installation med lagade strumpor och film samt en performance i samspel med installationen. Verket är snarast en handling där de färdigstoppade strumporna representerar handlingen, filmerna visar den och performancen blir en tolkning av den.

Det går att ställa sig frågan om vad som händer med strumporna efter det att examensutställningen har haft sin sista öppna dag. Är det relevant att behålla de strumpor som stoppats under tids-

perioden för detta examensarbete som konstverk, att de aldrig mer kommer att bli brukade som strumpor? Är det då försvarbart att behålla de lagade strumporna i en låda i arkivet i väntan på nästa utställning och nästa i ett arbete som detta vilket ställer frågor kring vår konsumtion, industrins produktion och vårt brukande av resurser? Jag menar att det är viktigt att de fortsätter vara strumpor i bruk, att resurserna tas tillvara. Att de bara varit mig till låns under projektets tid och nu ska tillbaka till sina ägare för att åter värma fötter. När det kommer till kritan så är det dokumentationen som för mig är det som kommer leva vidare. Det är helt enkelt inte rimligt att jag ska spara på något som är fullt användbart (hela strumpor) när verket utanför HDK-kontexten kan presenteras med en film, en text, en bild (eller flera), en performance. Jag kommer att tänka på Kari Steihaugs

arbete med *Arkiv: De ofullendte*, som hon beskriver som en hyllning till det ofullständiga och misslyckade. För mig handlar verket även oerhört mycket om det ständigt pågående arbetet.²²

I min projektbeskrivning skrev jag att det är stunden som räknas. Stunden när jag sticker nålen genom strumpan, stunden när tråden löper över hålet, stunden som fångas på film, stunden framför ögonen, stunden som ligger i handen. Stunden är resultatet, resultatet är stunden.

reflektioner

Jag stoppar och tänker.

I förhållande till mitt mål så blev det inte den typen av textila skapelser jag hade planerat från start. Jag ville göra olika teknikprov och mindre former av färg, form och teknikundersökningar. Det blev istället en fördjupning i att stoppa strumpor. Visserligen utforskade jag olika typer av material och färger men kom att hålla mig till en och samma teknik. När det gäller filmen var mitt mål mer precist förmodligen för att det finns en förlaga från vårterminen 2015. Då arbetade jag mer med olika funktioner och variationer i filmandet för att göra det rytmiskt. Den här gången handlar det mer om hur långa sekvenser jag klippte ihop. Det som jag såg framför mig med rytmisk sammanfattning är inte vad det sedan blev men just ordet rytmisk var ett hjälpmedel för mig när jag klippte den kortare filmen. Den längre filmen redovisar en strumpas stoppande och blir även mycket en gestaltning av tid. Tid som denna

gång lades av mig men som förr lades av i stort sett varje hemmafru, varje kvinna. Idag har vi sällan denna tid, eller upplever att vi inte har denna tid.

I mitt arbete ville jag hålla mig öppen för "vad det skulle bli", det känner jag att jag lyckats med. Jag hade nog mer föresatt mig att arbeta utan någon större tanke på hur det skulle presenteras och vara väldigt fokuserad på varje liten (eller stor) textil jag tog i mina händer. Under arbetet såg jag kanske inte riktigt att jag var så öppen som jag först hade tänkt mig men idag kan jag se att varje strumpa jag valde, valdes utifrån dess specifika hål och egenskaper och inte som en del i en helhet.

Film hade jag från början bestämt mig för att använda men inte hur jag skulle kombinera strumpor och film. Den

performativa examensredovisning jag sedan genomförde fanns inte med i tankarna inför arbetet överhuvudtaget. Nu inför examensutställningen har performancen dessutom blivit en del av mitt verk vilket jag inte var medveten om i februari.

Arbetet har även kommit att handla mycket om de funderingar jag har, främst i relation till textilens värde. Till grund för performancen ligger dessa tankar och till grund för tankarna ligger mina inledande frågeställningar.

Det är möjligt att ställa sig undrande till meningen med mina resor. Gav de något av nytta till mitt arbete? Nyttan är kanske inte så uppenbar som avsikten var från start men jag vet att utan mina resor hade jag till att börja med inte klämt och känt på Margits stoppade strumpa och då hade troligen arbetet

tagit en helt annan väg. Utan mina resor och besök i samlingarna hade jag heller inte haft lika mycket underlag för mina tankar kring arbetet. Jag nämner under avsnittet process-beskrivning Hedvig Ulfsparre och alla kvinnor. Under mina besök i Gävle och Hudiksvall fick jag lära mig att hemslöjdsrörelsen började med en känsla av att all gammal kunskap höll på att gå förlorad. Något i detta skaver i mig men jag kan inte sätta fingret på det, jag skulle behöva ytterligare tio veckor för att kunna gå mer på djupet i det. Klart är att Hedvig Ulfsparre och Stina Rodenstam betalade kvinnor i hemmen för att skapa nya textilier av gamla förlagor.²³ Kanske var det därför jag aldrig tog det spåret jag från start hade planerat? Jag ville inte upprepa historien. Ville inte upprepa det om skavde.

Jag ställde frågan kring görandets vikt

för mig. Görandet är viktigt. Det är i görandet som jag hittar tankar. Det är i görandet jag hittar idéer att jobba med. Jag ställde frågan om görandets utseende spelar roll och jag tror att det spelar mindre roll. Lusten att göra, lusten att arbeta finns alltid närvarande. Det handlar mycket om det en bokbindare på 84 år berättar för DN:

“Wolfgang säger att vi blir till människor genom händernas arbete, och att det vi skapar med dem påverkar även våra tankar och känslor.”²⁴

Jag tänker att alla dessa tankar uppkommer ur att jag rör mig i vardagliga ting och handlingar. Vardagen är på något vis livet. Livet ställs möjligen i sina ytterligheter i festen och sorgen men det är i vardagen livet händer. Jag använder mig av livet i mitt konstskapande, av vardagen. Därmed skulle man kunna välja att se

mitt arbete som något mer filosofiskt eller allmänmänniskt, som handlar om att laga det som går sönder, om sår, om omsorg. Jag sätter mig inte emot att man tittar på mitt arbete så. Både under min examensredovisning och inledningsvis i mitt arbete kom det upp exempel som Louise Bourgeois och hennes arbete med lagning som grundar sig på en trasig barndom. Ett annat exempel var en film av Rosemarie Trockel med en mal som tuggar sig igenom en textil. Under Boråskonferensen träffade jag också konstnären Hannah Streefkerk vars verk kretsar mycket kring handlingen att laga. Hon lagar i naturen, gräsmattor och bergsskrevor sys ihop, lövlagas. Den poesi som sedan blir till i uttrycket av strumpor omsorgsfullt stoppade med tunna trådar och som då kan leda till att arbetet samtalar med konstnärer som Louise Bourgeois eller Rosemarie Trockel, blir för mig en bonus men inte ett syfte. Det är inte

så jag tolkar mitt arbete, det är inte med den poesin som mål jag arbetar. Det är spännande att andra ser släktskapet även om jag inte känner det.

För mig har arbetet mer gemensamt med till exempel min klasskamrat Maria Nordins arbeten som även de ställer frågor kring konsumtion och/eller produktion. Det är viktigt för mig hur vi väljer att ta till vara de resurser vi har och den tid vi lägger ner eller köper av någon annan.

avslutande tankar

Så vart går jag härnäst? Jag tänker på konsumtionstrappan. Tänker på att laga. Tänker på lagningen som handling, på vad Ida-Lovisa Rudolfsson pratade om under oppositionen, om lagandet som handling.²⁵ Jag tänker på svällande garderober och åtta kilo textilier vi varje år slänger på sopberget.²⁶

Vad är meningsskapande, för mig, i mitt arbete? Det är inget man svarar på lättvindigt, i alla fall inte jag. Men så mycket har arbetet gett mig att en tanke aldrig kommer ensam och det börjar alltid i händerna. Så om Margit ägnade ett helt liv åt att stoppa strumpor, kommer det även bli vad jag ägnar mig åt ett helt liv?

källförteckning

- 1 Ulvros, Eva Helen, "Kvinnors röster", 2016 s11-12
- 2 "Modets makt", Nordiska Museet, Stockholm Besökt 27 januari 2016
- 3 Lina Sofia Lundin, <http://www.linasofialundin.com/> Besökt 2 maj 2016
- 4 100 dagar, <http://kristinaschultz.se/100dagar/foremal/> Besökt 2 maj 2016
- 5 Josefin Tingvall, <http://www.josefintingvall.com/> Besökt 2 maj 2016
- 6 "Textilgalleriet", Nordiska Museet, Stockholm. Besökt 27 januari 2016
- 7 Livia Esposito, besökt 26 januari 2016
- 8 Kristina Lindkvist, avdelningschef Samlingar, faktarum, bildbyrå, Länsmuseum Gävleborg, kristina.lindkvist@xlm.se, 026-65 56 03
- 9 Sonja Wallin, museiassistent Samlingar, faktarum, bildbyrå, Länsmuseum Gävleborg, sonja.wallin@xlm.se, 026-65 56 17
- 10 Söker du spetskompetens? <http://www.lansmuseumgavleborg.se/pages.asp?PageID=396&MenuID=1316> Besökt 10 april 2016
- 11 Susanne Klingefors, textilantikvarie, Hälsinglands museum, susanne.klingefors@hudiksvall.se, 0650-196 07, 070-191 73 86
- 12 "De brutna mönstren", Hälsinglands museum, Hudiksvall. Besökt 4 februari 2016
- 13 "Dräkt och textil", Dalarnas museum, Falun. Besökt 7 februari 2016
- 14 "Textil Konst Manifestation", Textilmuseet, Borås. Besökt 26 februari 2016
- 15 "Det stora stygnet - broderi som vision och vittnesbörd", Röhsska museet, Göteborg Besökt 2 mars 2016
- 16 Wågström, Thomas, "På Jorden", Fotografiska, Stockholm. Besökt 11 mars 2016
- 17 Sms från Gunnel Rimby, dotter till Margit Rimby som lagade strumpan jag såg hemma hos Livia Esposito (Gunnels dotter).
- 18 Om att stoppa strumpor, <http://heimlagas-y blogg.blogspot.se/2010/03/om-att-stoppa-strumpor.html?m=1> Besökt 2 februari 2016
- 19 Gör-det-själv: stoppa dina strumpor, <https://m.youtube.com/watch?v=NoKzM3uav1M> Besökt 2 februari 2016
- 20 Diedrichs, Maria, "Highway to hell", s.54-58, *Hemslöjd* Nr 2 2016
- 21 Nilsson, Emil, "Vårt arbete", s.7, Lunds konsthall 2016
- 22 Steihaug, Kari, "ARKIV: De ufullendte", Magikon forlag, Oslo 2011
- 23 Stina Rodenstam presenterades i utställningen "De brutna mönstren" på Hälsinglands museum som en av hemsljödsrörelsens grundare
- 24 Lerner, Thomas, "Hantverket får kunskapen att sätta sig i kroppen", *Insidan*, DN 4 maj 2016
- 25 Rudolfsson, Ida-Lovisa, opponent examensredovisning 18 april 2016
- 26 Textilavfall, <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Avfall/Avfallsforebyggande-program/Textil/> Besökt 2 maj 2016

inspirationskällor

Arkitekturmuseet - *Ung svensk form*
Blandade loppisar & second hand
Dalarnas museum - *Dräkt & Textil*
Emelies bokhögar
Fiberspace galleri
Fotografiska - Erik Johansson, Thomas
Wågström
Gävleborgs länsmuseum
Hattfabriken i Borlänge
HV elevutställning
Hälsinglands museum - *De brutna
mönstren*
Konsthantverkarna galleri
Leksands hemslöjdsaffär
Leksands kulturhus
Liljevalchs - *Utopians bodies,
Vårsalong*

Livias strumpgömmor
Moderna museet - Lina Selander, Klee/
Ageli
Nationalmuseum - *Kvinnliga pionjärer,
Den nya kartan*
Nordiska museet - *Rejält retro, Hem och
bostad, Folkkonst, Modets makt, Dock-
skåp, Textilgalleriet*
Textilmuseet - *Stilmedveten, Textil
Konst Manifestation*

bilaga

Examensredovisningen
18 april 2016

Manus

foto: Martin Behre

*Upp ner upp ner över under genom över
under igenom
över under över under över under över
under över under upp ner upp ner.
över under över under över under över
under över under upp ner upp ner.
Jag stoppar strumpor, trär garn genom
hål, trär tråd över hål, tar bort hål,
fyller igen hål, lagar, stoppar.*

*Det här skulle jag kunna ägna ett liv
åt.*

*Det handlar om arv och tradition, värde
och kvalité, handens arbete och hand-
arbete, kvinnors arbete i hemmet,
kvinnor. Om Margit. Om att stoppa
strumpor.*

(tar upp strumpstoppning)

*Min mamma Margit Rimby född 1907 var
expert på strumpstoppning. Hon och
hennes mamma Jenny Carlén stoppade*

*strumpor åt sig själva, hennes pappa
och 9 bröder. Hon har också lärt mig
att stoppa. Men jag är så modern att
jag hellre slänger strumporna än
stoppas dem. Min mamma var hemmafru som
gift. Som ogift var hon affärsbiträde i
livsmedelsbutik. För det mesta i Kon-
sum, men även kortare tider i privat-
affär. Hon var 30 år när hon gifte sig.
Hon dog 1996. - Gunnel Rimby 2016*

*Men hur gjorde man nu? Tror mamma
gjorde så här. Liksom väva ihop hålet.
Men hon sträckte det väl..?*

Jo exakt, sträcka, men inte för mycket

*Nej, inte sträcka för mycket då blir
det överskottsmaterial i strumpan. Man
vill att foten ska ha det skönt,
omslutas av en hel strumpa. Men inte
sträcka för lite då blir det för stramt
och strumpan sitter oskönt.*

Man vill att foten ska ha det skönt,
omslutas av en hel strumpa.

*Man vill att foten ska ha det skönt,
omslutas av en hel strumpa.*

(stoppas strumpa)

*Jag låter garnet löpa genom strumpans
trasiga häl, genom materialet, över
hållet och äpplet för att ansluta till
materialet - det svarta stickade i ull
och allsköns blandningar - på andra
sidan hållet. Det röda äpplet kikar fram
ur den svarta strumpan, hållet är halv-
vägs täckt med trådar tvärs över. Jag
tänker på att sträcka strumpan, men
inte för mycket! på att svart mot svart
är klurigt att se, på att även det
slitna runt behöver täckas kanterna på
det fyllda hållet behöver liksom suddas
ut, smetas in i materialet runt om.*

I januari gav jag mig ut på en resa, en
resa bland vårt svenska textila kultur-

arv. Bland annat besökte jag och blev
visad runt i två textila samlingar. En
av dessa samlingar är Sverige största
privata textila samling, den köptes in
av Hedvig Ulfsparre. Hon var en del av
hemslöjdsrörelsens start.

Såg ni senaste Kobra? "Slaget om
slöjden" Det var väldigt intressant.
Jag har funderat mycket på slöjd eller
kanske hemslöjd, börjat följa grupper,
organisationer, personer på sociala
medier som sysslar med slöjd på olika
sätt. Jag känner mer och mer av min
förankring i något jag kanske skulle
kalla slöjd, men kanske även hand-
arbete. Det är mitt arv. Jag är glad
för mitt arv, jag vill vårda mitt arv.
Handlag och slöjd känner jag går lite
hand i hand, jag är stolt över mitt
handlag. Jag har ibland hört eller läst
att ett stort tekniskt kunnande kan
sätta begränsningar för konsten. Jag
håller inte med, genom mina händer

öppnar jag upp för andra möjligheter. Jag ser att det finns kvalitéer inte bara i ett budskap utan även i ett vackert genomförande. Kunskapen i handen betyder något.

Jag stoppar mina trasiga bomullsstrumpor, stoppar så ögonen blöder, att jobba med så tunn tråd som jag nu gör kräver stor koncentration. Vilken ska upp? Vilken ska ner? Nej sjutton nu missade jag en tråd! Det är min blåblommiga strumpa, som fått ett hål efter min något för vassa nagel alldeles för tidigt i sin liv, som gör att ögonen blöder. Jag har valt en tråd som har nästan samma blåa nyans som de blå blommorna på sockan och eftersom hålet också blir lika stort eller nästintill, kanske lite större, som en blomma så smälter den liksom in i mönstret.

Fast jag startade med ett par genom-

håligen långkalsonger, ett par långkalsonger som efter sin första tvätt kändes som ett såll. Jag ville visa alla dessa hål så lagningarna fick bli i avvikande färger, lite blått, lite grönt, lite rosa, lite gult och rött som jag startade med. Rött och svart. För att sedan när de var färdiga ha skapat vad som kändes som Dalarnas färgpalett. Inte som ett medvetet val, men heller inte omedvetet jag hade ju ändå packa ner alla de garner jag valde av. Det är spännande hur omgivningen färgar av sig på det man gör utan att det är något som behöver ske medvetet. Jo, för nu hade jag tagit tåget från Göteborg igen och farit norrut mot Dalarna. Jag hade packat ner de sålliga långkalsongerna, olika färger och former på garn, en liten sax och en stoppnål modell mindre i min väska och satt nu på tåget norrut och funderade på hur tusan var det nu man gjorde.

(stoppa strumpor)

Istället för att tala om arbetets slut kunde man tala om arbetets början. Det har man för vana att göra inom kvinnorörelsen. Diskussionen kring det betalda lönearbetet är sedan länge en central del av den politiska debatten, medan det obetalda arbetet i hemmen och under fritiden inte alltid tas upp. Avgränsningen i sig är politiskt sprängstoff. /../ Inom kvinnorörelsen har det inte sällan handlat om att definiera det arbete som utförs i hemmets sfär som lika betydelsefullt och i behov av rättvisa villkor som lönearbetet på arbetsplatserna. - Emil Nilsson, Vårt arbete, Lunds konsthall 2016

Att kvinnan har gjort allt textilt arbete hemma, i Sverige ska sägas, men att det inte har ses som något värdefullt arbete gör att jag känner att nu

får det vara stopp!

Anita Göransson, professor i ekonomisk historia, har beräknat att värdet av de textilier som producerades av kvinnor i hemmen överträffade den svenska järnexporten i värde på 1860-talet. Detta om man värdesatt hemmets textilproduktion i reda pengar. - Kvinnors röster, Eva Helen Ulvros 2016

I en bouppteckning förr stod allt linne med och var precis lika viktigt och värdefullt som möblerna och silvret. Enligt utställningen Modets makt på Nordiska museet var kläderna till och med viktigare och mer värdefulla än hästen på gården. Kläder lagades och gick i arv, textilier ändrade form och funktion tills de knappt fanns något kvar av dem. Så det är klart att det funnits ett värde i det textila hantverket och handarbetet men idag har det värdet tappats bort.

Låt oss prata klädvård!

Att lägga kärlek i sina ting.

Jag står på gymmet kanske håller på att ha på mig mina strumpor eller så gräver i skåpet efter något att kleta i ansiktet eller packa ner i väskan, jag minns inte, jag minns att jag hajade till och ganska snart fick fram ett anteckningsblock, "Jag vill ha en vit jeansjacka i år." Jag liksom fryser till lite, det är det här jag inte vill, det är det här jag vill motverkar! Men hur gör jag de? Vad hände liksom? Hennes jeansjacka från förra året då? Skaffar hon ny jacka varje år? Där står jag med mina strumpor med galler under fötterna och hoppas att de ska räcka ett tag till. Tänk om alla ha en vit jeansjacka i år? Hur mycket strumpgarn blir det? Hur mycket strumpgarn blir det? -

Katrin Mattiasson 2016

Jag fortsätter med min randiga strumpa. Den är en utmaning. Den har ett hål som är inom det cerisa men hålet har töjt ut sig och börjat nagga på de svarta intilliggande ränderna. Strumpan har dessutom bredvid hålet fått som ett galler eller nät som är det enda som skiljer foten från underlaget. Jag antar strumpans utmaning. Börjar stoppa den så att ränderna återfår sin form och hålet försvinner. Jag förundras över hur kul och roligt jag tycker det är och hur fantastiskt uppslukad jag blir av att få till det här så att det inte ska synas. Intressant, det är till och med så att jag tycker det är roligare än den fantastiska färgexplosionen till långkalsonger.

Nästa strumpa hade ett jättestort hål som jag provade att brodera fast ett sidenband på. Strumpan är blå och

svart, sidenbandet är oranget och jag broderade med ett blått garn som är så nära strumpans blåa färg jag kunde komma. Sidenbandet blir som en liten mössa över tårna, jag börjar kalla den för biskopsmössan, formen och särskilt det glansiga sidenbandsmaterialet och kanske färgen förde tankarna till den kyrkliga estetiken. Så nu återvände jag alltså till den lite mer uppenbara lagningen som långkalsongerna har, fast det denna gång var ett glansigt band och inte ullgarn.

Strumpan hade ett ytterligare hål, inte lika stort, där jag experimenterade lite med en annan lagning, där trådarna korsade varandra nästan som en stjärna och jag sedan vävde med en tråd i samma färg som sidenbandet upp och ner i denna oregelbudna stjärna. Det krävdes stor koncentration och mitt huvud höll på att explodera, jag behöver lära mig att ta pauser! Även trådar som går upp

och ner upp och ner behöver man ta pauser ifrån, även trådar som går upp och ner upp och ner kräver koncentration, även trådar som går upp och ner upp och ner kan bli jobbiga. Det blir som att gå upp i materialet som finns i händerna, görandet skapar ibland ett eget universum.

Någon gång i mitten av arbetet när jag lägger fram alla strumpor jag lagat ihop med långkalsongerna blir det uppenbart att det starkaste uttrycket kommer fram i de som inte pratar högst och syns mest. Det diskreta blir det mest uppenbara. Det osynliga som blir synligt. Det synligt osynliga. Jag hade kommit till en punkt av kill your darlings, jag måste ta ett beslut för hur arbetet ska fortsätta eftersom strumpstopning tar tid kommer det inte finnas möjlighet att både gå på spåret av konstsovmad och den mer uppenbara lagningen. Jag älskar långkalsongerna

men valde att fortsätta på spåret med de mer diskret lagade strumporna, och just strumpor inte några andra plagg.

Konststoppning. Inte konstsoömnad. Konstsoömnad är en äldre benämning på broderi enligt Nationalencyklopedien. Konststoppning handlar om att bevara och laga och skapa osynliga övergångar. Men det är klart det går att konstsoömma sin konststoppning också.

Tänk att en lite för lång eller vass stortånagel kan göra hål i strumpor, vilken skräpig kvalité det är om det nu ska gå sönder så lätt. Textilindustrin, jag tänker så mycket på den att jag nästan glömmet bort att jag tänker på den för, så klart!, mitt arbete vill vara en kommentar på vad det är vi tillåter att textilindustrin tillverkar. Varför kan vi inte låta bomullen få växa sig stark, varför har vi inte tålamodet att låta bli de korta

fibrerna och satsa på de långa starka?

Förr kunde en undertröja hålla i decennier. Nu är butikerna fulla av genomskinliga t-shirtar som knappt tål en tvätt. Vad är det som pågår egentligen? -Det där är ett väldigt intressant ämne som vi har börjat titta på, säger Mats Johansson, forskare inom hållbarhet och textilteknologi vid Textilhögskolan i Borås. -I ena änden av bomullskedjan så jagar man låga priser, stora skördar och snabba inkomster. I andra änden, hos konsumenterna, upplever många en sämre kvalité. Vi har mer damm i våra hem som till stor del består av textilfibrer och där visa studier visar att man också kan hitta en del skadliga kemikalier. Vår teori är naturligtvis att det där hänger ihop. - Highway to hell, Maria Diedrichs, Hemslöjd nr 2, 2016

(stoppar strumpor)

*Upp ner upp ner över under genom över
under igenom över under över under över
under över under över under upp ner upp
ner.*

över under över under upp ner upp ner.

Jag stoppar strumpor, trär garn genom
hål, trär tråd över hål, tar bort hål,
fyller igen hål, lagar, stoppar.

(filmens sista rutor är slutet på den
svarat strumpan, jag lägger ner
arbetet)

Det här skulle jag kunna ägna ett liv
åt.

katrin mattiasson
www.katma.se
@katmakatrin
19 maj 2016